

KOMISIJAS IETEIKUMS (ES) 2020/1365

(2020. gada 23. septembris)

par dalībvalstu sadarbību attiecībā uz operācijām, ko veic kuģi, kuri pieder vai kurus ekspluatē privātas struktūras, ar mērķi veikt meklēšanas un glābšanas darbības

EIROPAS KOMISIJA,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 292. pantu,

tā kā:

- (1) Palīdzības sniegšana personām, kas jūrā nonākušas briesmās, ir dalībvalstu juridisks pienākums, kas noteikts starptautiskajās paražu un starptautisko līgumu tiesībās, jo īpaši Starptautiskajā konvencijā par cilvēku dzīvības aizsardzību uz jūras (SOLAS konvencija, 1974. gads), Apvienoto Nāciju Organizācijas Jūras tiesību konvencijā (UNCLOS, 1979. gads) un Starptautiskajā konvencijā par meklēšanu un glābšanu uz jūras (SAR konvencija, 1979. gads), kā arī Savienības tiesībās. Eiropas Savienība ir UNCLOS līgumslēdzēja puse.
- (2) Kopš 2014. gada tūkstošiem cilvēku ir mēģinājuši šķērsot Vidusjūru, lai sasniegtu Eiropu, un ir nepieciešama Eiropas Savienības un tās dalībvalstu daudzšķautņaina reakcija, lai novērstu cilvēku bojāeju, uzlabotu migrācijas pārvaldību, risinātu neatbilstīgas migrācijas pamatcēloņus un sagrautu migrantu kontrabandistu un cilvēku tirgotāju organizētās noziedzības grupas.
- (3) Lai gan neatbilstīgā migrācija uz ES pēdējo divu gadu laikā ir samazinājusies un jūrā ir zaudēts mazāk dzīvību, riskanta mazu, kuģošanai nederīgu kuģu izmantošana Vidusjūrā joprojām ir migrācijas iezīme, kas turpina veicināt organizēto noziedzību un izraisa nāves gadījumus, kurus pieļaut nedrīkst. Saskaņā ar Starptautiskās Migrācijas organizācijas datiem kopējais bojāgājušo skaits Vidusjūrā 2020. gadā līdz šim pārsniedz 500, 2019. gadā – vairāk nekā 1 880 cilvēku, bet kopš 2014. gada – kopumā vairāk nekā 20 300 cilvēku, tādējādi it sevišķi Vidusjūras centrālās daļas maršruts uz Eiropu ir nāvējošākais pasaulē.
- (4) Kopš 2015. gada, reaģējot uz migrācijas krīzi, meklēšanas un glābšanas spējas, koordinācija un efektivitāte Vidusjūrā ir ievērojami uzlabota, tostarp ar ievērojamu piekrastes valstu ieguldījumu un lielāku privāto komerciālo kuģu iesaisti. ES un dalībvalstis ir pastiprinājušas savas spējas Vidusjūrā, tostarp ar valstu operācijām un operācijām, ko vada Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūra (*Frontex*), piemēram, *Themis* (agrāk *Triton*), *Poseidon* un *Indalo*, kā arī ar ES jūras operāciju *EUNAVFOR MED Sophia*, kuras kopš 2015. gada ir palīdzējušas jūrā izglābt vairāk nekā 600 000 cilvēku.
- (5) Šajā situācijā vairākas nevalstiskās organizācijas (NVO) ir ekspluatējušas arī privātus kuģus, galvenokārt Vidusjūras reģiona centrālajā daļā, būtiski veicinot cilvēku glābšanu jūrā, kuri pēc tam tiek nogādāti ES teritorijā drošai izkāpšanai krastā. Kā jau uzsvērts ES Rīcības plānā cīņai pret migrantu kontrabandu (2015.–2020. gads) un sīkāk izskaidrots Komisijas ieteikumos par Atbalstītāju paketi (C(2020) 6470), ir jāizvērtē no kriminālatbildības noteikšanas tiem, kas sniedz humāno palīdzību cilvēkiem, kuri nonākuši briesmās jūrā, vienlaikus nodrošinot, ka pret kontrabandistiem tiek piemērotas atbilstīgas kriminālsankcijas.
- (6) Eiropas Parlaments 2018. gada 18. aprīļa rezolūcijā par progresu saistībā ar ANO Globālajiem paktiem par drošu, sakārtotu un likumīgu migrāciju un par bēgļiem (2018/2642(RSP)) aicināja palielināt nelaimē nonākušo cilvēku meklēšanas un glābšanas spējas, palielināt visu valstu spējas un atzīt privāto dalībnieku un NVO sniegto atbalstu glābšanas operāciju veikšanā jūrā un uz sauszemes.
- (7) Meklēšanas un glābšanas operācijām ārkārtas situācijās ir nepieciešama koordinācija un ātra izkāpšana krastā drošā vietā, kā arī izglābto personu pamattiesību ievērošana saskaņā ar ES Pamattiesību hartas saistībām, tostarp neizraidīšanas principu, un ar paražu un līgumos paredzētajām starptautiskajām cilvēktiesībām un jūras tiesībām, tostarp Starptautiskās Jūrniecības organizācijas (SJO) Kuģošanas drošības komitejas (MSC) Vadlīnijām par izturēšanos pret jūrā izglābtām personām.
- (8) Pēdējos gados Eiropā ir izveidojies jauns meklēšanas un glābšanas operāciju jūrā veids, saskaņā ar kuru kuģi, ko izmanto NVO Vidusjūras centrālajā daļā, galvenokārt ir iesaistīti meklēšanas un glābšanas operācijās, ko tās ir veikušas valstu jūras glābšanas koordinācijas centru vadībā vai pēc savas iniciatīvas. Daudzos gadījumos šie kuģi veica vairākas secīgas glābšanas operācijas pirms izglābto personu izkāpšanas krastā drošā vietā.

- (9) Migrantu kontrabanda pa jūru ir noziedzīgs nodarījums, kas var apdraudēt cilvēku dzīvību un kam piemēro sankcijas gan saskaņā ar Eiropas, gan starptautiskajām tiesībām. Eiropas Savienība un tās dalībvalstis ir līgumslēdzējas puses Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijai pret transnacionālo organizēto noziedzību (UNTOC) un tās protokolos, tostarp Protokolam par migrantu nelikumīgas ieviešanas pa zemes, jūras un gaisa ceļiem apkarošanu, kas papildina UNTOC. Šajā kontekstā ir svarīgi izvirzīt no situācijas, kad migrantu kontrabandas vai cilvēku tirdzniecības tīkli, tostarp noziedzīgas organizācijas, kas nodarbojas ar cilvēku tirdzniecību vai iesaistās verdzībai pielīdzināmos ekspluatācijas veidos, ļaunprātīgi izmanto glābšanas operācijas, ko Vidusjūrā veic privāti kuģi.
- (10) Jāatgādina, ka SAR konvencijā līgumslēdzējām pusēm ir noteikts pienākums piedalīties meklēšanas un glābšanas dienestu attīstīšanā un veikt steidzamus pasākumus, lai nodrošinātu, ka jebkurai personai, kas jūrā ir vai šķiet esam briesmās, tiek sniegta nepieciešamā palīdzība; attiecīgajām pusēm būtu jākoordinē savas darbības un jāsadarbojas, lai personas, kurām palīdz, varētu izkāpt krastā no kuģa, kas sniedz palīdzību, un tās tiktu nogādātas drošā vietā, tiklīdz tas ir praktiski iespējams. Saskaņā ar SJO Vadlīnijām par izturēšanos pret jūrā izglābtām personām, izvēloties drošu vietu izkāpšanai krastā, būtu jāņem vērā dažādi svarīgi faktori un katra gadījuma īpašie apstākļi. Attiecībā uz patvēruma meklētājiem un bēgļiem, kas izglābti jūrā, citastarp būtu jāņem vērā nepieciešamība izvairīties no izkāpšanas krastā teritorijās, kur tiktu apdraudēta to personu dzīvība un brīvība, kuras apgalvo, ka pamatoti baidās no vajāšanas. Turklāt SJO vadlīnijās ir noteikts, ka atbildīgajām valsts iestādēm ir jādara viss iespējamais, lai paātrinātu izdzīvojušo izkāpšanu krastā, vienlaikus uzsverot, ka dažos gadījumos nepieciešamā koordinācija var izraisīt nenovēršamu kavēšanos.
- (11) NVO kuģu regulāra klātbūtne Vidusjūrā, veicot meklēšanas un glābšanas darbības, rada īpašas operatīvas vajadzības pēc pastiprinātas koordinācijas un sadarbības starp kuģiem, kas pārvaldā izglābtās personas, un valsts iestādēm, un dalībvalstis tas skar dažādos veidos: dažas dalībvalstis koordinē meklēšanas un glābšanas operācijas; dažas uzņem izglābtās personas, kuras izkāpj krastā to teritorijā; dažas dalībvalstīs ir juridiski reģistrētas nevalstiskās organizācijas; un citas ir tās, ar kuru karogiem kuģo meklēšanas un glābšanas darbībās izmantotie kuģi.
- (12) Privāti kuģi, kas piedalās glābšanas pasākumos Vidusjūrā, ir iesaistīti sarežģītās un bieži vien atkārtotās meklēšanas un glābšanas operācijās, kuras var skart no kuģu ietilpības viedokļa lielu skaitu cilvēku un kurās no glābšanas līdz izkāpšanai krastā ir iesaistīts plašs dalībnieku loks. Tāpēc no sabiedriskās kārtības, t. sk. drošības viedokļa šiem kuģiem jābūt pienācīgi reģistrētiem un pienācīgi aprīkotiem saskaņā ar attiecīgajām drošības un veselības aizsardzības prasībām, kas attiecināmas uz šādām darbībām, lai tie neapdraudētu apkalpi vai izglābtās personas. Šīm darbībām jānotiek koordinētā sistēmā, un sadarbība un koordinācija starp privātajiem operatoriem un valstu iestādēm ir jāuzlabo.
- (13) Izglābto cilvēku izkāpšana krastā piekrastes dalībvalstīs tieši ietekmē to migrācijas pārvaldības sistēmas un rada pastiprinātu un tiešu spiedienu uz šo valstu migrācijas un patvēruma sistēmām, tostarp uz to uzņemšanas un apstrādes spējām.
- (14) Papildus citām iniciatīvām Komisija 2017. gada 4. jūlijā pieņēma "Rīcības plānu par pasākumiem Itālijas atbalstam, spiediena mazināšanai Vidusjūras centrālās daļas maršrutā un solidaritātes palielināšanai", kas ietvēra rīcības kodeksu NVO, kuras veic meklēšanas un glābšanas darbības Vidusjūrā, kuru izstrādāja Itālija, apspriežoties ar Komisiju un pamatojoties uz dialogu ar NVO.
- (15) Papildus līdz šim īstenotajiem koordinācijas centieniem, tostarp ES jūras operācijas *Sophia* izveidotā kopīgas informētības un konfliktu novēršanas Vidusjūras reģionā (*SHADE MED*) foruma ietvaros, joprojām ir jāpievēršas meklēšanas un glābšanas prakses specifikai, kas ir izveidojusies Vidusjūras reģionā pēdējo gadu laikā, un jāizveido strukturētāka, uzticamāka un ilgtspējīgāka sistēma saskaņā ar ES kompetencēm un attiecīgajiem starptautiskajiem standartiem. Šajā sistēmā būtu jāparedz konkrēti dalībvalstu solidaritātes noteikumi un jārisina vajadzība pēc pastiprinātas sadarbības, sevišķi starp karoga un piekrastes dalībvalstīm. Ir nepieciešama arī sadarbība ar privātām struktūrām, kurām pieder kuģi vai kuras tos ekspluatē, lai veiktu meklēšanas un glābšanas darbības un nogādātu izglābtos cilvēkus ES teritorijā; šādas sistēmas mērķim vajadzētu būt arī sniegt atbilstošu informāciju par šo struktūru darbībām un administratīvo uzbūvi saskaņā ar proporcionālītes principu un ES Pamattiesību hartu un uzlabot drošību saskaņā ar piemērojamajiem starptautiskajiem tiesību aktiem visu uz kuģiem esošo personu interesēs.

- (16) Komisija izveidos starpdisciplīnu kontaktgrupu, kurā dalībvalstīm sadarboties un koordinēt pasākumus, lai īstenotu šo ieteikumu. Šī grupa sagatavos pārskatu par valstu noteikumiem un praksi, apzinās gūto pieredzi, izvērtēs iespēju izveidot uzlabotus līdzekļus sadarbībai starp kara valstīm un piekrastes valstīm attiecībā uz to uzdevumiem un pienākumiem un izstrādās paraugpraksi, kas atspoguļotu vajadzības, kuras izriet no meklēšanas un glābšanas operāciju attīstības pēdējo gadu laikā. Tā regulāri sadarboties ar attiecīgajām ieinteresētajām personām, tostarp ES aģentūrām, sevišķi *Frontex*, un nepieciešamības gadījumā ar nevalstiskajām organizācijām, kas veic meklēšanas un glābšanas darbības Vidusjūrā, akadēmisko aprindu pārstāvjiem un starptautiskajām organizācijām, piemēram, SJO, lai apmainītos ar zināšanām un nodrošinātu, ka darbības atbilst starptautiskajam tiesiskajam un operatīvajam regulējumam. Dalībvalstīm būtu jāsniedz Komisijai visa attiecīgā informācija par šā ieteikuma īstenošanu. Kontaktgrupa uzraudzīs ieteikuma īstenošanu un reizi gadā iesniegs ziņojumu Komisijai.
- (17) Komisija pēc nepieciešamības ņems vērā kontaktgrupas darbu un šā ieteikuma īstenošanu, izstrādājot Eiropas patvēruma un migrācijas pārvaldības stratēģiju un ikgadējos migrācijas pārvaldības ziņojumus, kas paredzēti patvēruma un migrācijas pārvaldības regulā. Uz šā pamata Komisija vajadzības gadījumā arī izvērtēs un ieteiks turpmākās iniciatīvas.
- (18) Šis ieteikums neskar ne sadarbības pienākumus, ne citas saistības, kas izriet no attiecīgajiem starptautiskajiem un Savienības tiesību aktiem,

IR PIEŅĒMUSI ŠO IETEIKUMU.

1. Lai samazinātu bojāgājušo skaitu jūrā, ievērotu kuģošanas drošību un nodrošinātu efektīvu migrācijas pārvaldību saskaņā ar attiecīgajām juridiskajām saistībām, dalībvalstīm būtu savstarpēji jāsadarbības attiecībā uz darbībām, ko meklēšanas un glābšanas nolūkā veic privāti kuģi vai privāti ekspluatēti kuģi.

Proti, kara valsts un piekrastes dalībvalstīm būtu regulāri un savlaicīgi jāapmainās ar informāciju par kuģiem, kas iesaistīti konkrētās glābšanas operācijās, un struktūrām, kas tās ekspluatē vai kam tās pieder, saskaņā ar starptautiskajiem un Savienības tiesību aktiem, tostarp ES Pamattiesību hartu un persondatu aizsardzību.
2. Dalībvalstīm būtu jāsadarbības savā starpā un ar Komisiju, jo īpaši ar tās kontaktgrupas starpniecību, sadarbojoties ar visām attiecīgajām ieinteresētajām personām, tostarp attiecīgā gadījumā ar privātām struktūrām, kam pieder kuģi vai kas tos ekspluatē, lai veiktu meklēšanas un glābšanas darbības, nolūkā apzināt paraugpraksi un veikt nepieciešamās darbības, lai nodrošinātu:
 - a) lielāku drošību jūrā un
 - b) visas tās informācijas pieejamību kompetentajām iestādēm, kas tām vajadzīga, lai uzraudzītu un pārbaudītu atbilstību jūras drošības standartiem, kā arī attiecīgajiem migrācijas pārvaldības noteikumiem.
3. Dalībvalstīm vismaz reizi gadā – līdz nākamā gada 31. martam – būtu jāsniedz Komisijai visa attiecīgā informācija par šā ieteikuma īstenošanu.

Briselē, 2020. gada 23. septembrī

Komisijas vārdā –
Komisijas locekle
Ylva JOHANSSON